

La Pagina da Surmeir

67 avla annada | Nr. 35 | 29 d'avost 2013

POLITICA

Igls 9 cumegn da Surses on survagnia igl label scu martgea d'energeia

Igls cumegn cun ena funcziun d'exaimpel

● **pb. Siva da sonda passada totga er Surses sen la glista digls martgeas d'energeia, scu regiun. Siva tgi igl cumegn da Vaz ò chest label gio divers onns e la Val Alvra er. Las regiuns resp. igls martgeas duessan esser exemplarics an dumondas dad adiever ed efficienza d'energeia. Sonda passada ins ò er musso veias a chella direcziun.**

Gio siva digl 2002 ò l'Allianza Val Alvra cun igls sies cumegn igl label scu martgea d'energeia, scu ampresa regiun dalla Svizra ed igl onn siva è suando igl cumegn da Vaz scu ampren cumegn digl Grischun central. E gl'era bagn cler tgi l'otra val an Surmeir, Surses duess er suandar agls sies vashigns e zont percheigl tgi igl Parc Ela è territori communabel e ena buna politica d'energeia corresponda alla filosofia digl parc. Ed ins intenziunescha da far bagnspert ena regiun Parc Ela cun igl label da martgea d'energeia.

Uscheia ins è ia vedlonder avant quatter onns cun ena cumischung d'energeia dad elaborar las premissas basignevas per sur-

Igls mastrals resp. igls represchentants digls 9 cumegn da Surses, preschaintan igl certificat siva la surdada digl label «martgea d'energeia»: (da san.) Gian Sonder, Salouf; Ivan Sgier, Tinizong-Rona; Filip Dosch, Cunter; Ruth Giovanoli, Beiva; Pascal Poltera, Sur; Patric Vincenz, Savognin ed Armando Thomann, Riom-Parsonz. (sen la foto mantgan igls represchentants da Marmorera e digls Mulegns).

SURVISTA

Spital: sen la dretga veia

Cunsigliar guvernativ Christian Rathgeb cun igls responsabels digl sies departamaint on fatg ena visita agl spital e la tgesa d'attempos Surses a Savognin. E constato tgi davart dalla strategia e la direcziun ins è sen buna veia.

pagina 3

Scola: tots a Savognin

Tenor la proposta dalla grupp da project per en project da scola da tot igls cumegn da Surses duessan tot igls scalems da scola neir centralis a Savognin. Per Beiva tgi vot betg scola rumantscha ins tschertga en concept separo.

paginas 4/5

Unfants a Barvogn

Las dus emdas passadas èn 40 unfants da Svizzers tgi stattan agl exteriour stos an vacanzas a Barvogn. Els on fatg interessantas tgossas ed er lia ampren a canoscher la patria da lour genitors

paginas 10/11

Veterans e giubileum RTR

Igls veterans dall'uniun cantunala da cant èn stos dumengia passada a Savognin per lour dieta annuala. Sonda ò RTR festivo igl sies giubeleum da 50 onns a Coira cun blera prominenz ed igl personal.

paginas 18/19 e 20/21

vagneir igl label. E sonda passada ègl sto schi gliunsch. Aint igl center da cumpetenzza da biagier ed energiea dalla interpresa uffer house sa a Savognin è stada la surdada digl label ed ena festa per la populaziun cun demostraziuns practicas sur dad efficienza d'energiea. Deplorablamaintg è la participaziun dalla populaziun betg stada fitg gronda.

En pass curaschous

Igl president dalla cumischung d'energiea digls cumegn da Surses, Angelo Vincenz da Rona ò fatg igl bavagnaint sonda avant mezde aint igl center da cumpetenzza a Savognin/Padnal.

El nomna la decisiun digls cumegn da leir contanscher igl label scu martgea d'energiea en pass curaschous. Pertge ins vegia cotras er musso l'intenziun da leir far agl avigneir ena politica d'energiea da traffic ed ambiain consequenta ed er efficiainta. «Nous lagn esser en exaimpel per la populaziun da Surses», cuntinescha Angelo Vinzens. Pero ègl per el cler, tgi la lavour dalla cumischung na vign betg ad esser a fegn cun la surdada digl label. La festa duess pero esser en fi inizial per ena politica d'energiea tgi sa basa sen efficienza ed energieas regenerablas. Ed igl label seia igl segn vasibel tgi documentescha chella voluntad.

Pac da nov se da Berna

Igl magnafatschenta digl Parc Ela, Dieter Müller ò alloura moderato tras la festa. L'amprema part è stada ena retscha da referats. Davert chella ò cunsigliar digls cantuns Stefan Engler. El ò punctuo tgi igl Grischn central seia sto pionier an tgossa «martgea d'energiea» e tgi 47% dalla populaziun grischna veiva oz ainten en martgea d'energiea.

Stefan Engler ò pero lia purtar novitads se da Berna. Ed igl tema «digl tschentaner» ins possa quasi numnar la midada d'energiea. Pero grondas novitads sen chel sector dettigli betg da rachintar. Pertge realiso seia anc fitg pac. La politica e l'economia geian vedlonder da maniera fitg resalvada. E la situaziun seia fitg difficila pertge igls interess seian schi differents. Ena fegnameira seia er ena reducziun digls purtaders d'energiea fossils, tgi ins less reducziun anfignen igl 2035 per 20%. Ena veia seia dad augmentar la producziun dallas energieas regenerablas. Pero ainten la madema

La cumischung d'energiea da Surses tgi ò eleboro durant igls davos onns las premissas per davantar «martgea d'energiea»: (da san. James Cristallo, Rudi Collet, Nora Herbst, Gianes Netzer, Angelo Vinzens e Dieter Müller (sen la foto mantga Linus Felder).

construcziun fò el a saveir, tgi la midada d'energiea n'è betg da contanscher sainza spargner. Pero spagner vegia nigra trasparenza. Schi ins spagna seia duvro pi pac, ma ins veia navot. E da far plausibel chegl seia relativamaintg grev.

Igl cunsigliar digls cantuns ò er musso cun en experimaint practic tgi spargner ò efficienza. Cun diversas lampas ò el musso tgi igl peir scu tgi vevans avant, oz scumando, dovra simplamaintg 5 gedas duple energiea tgi ena lampa LED tgi è er anc pi clera.

Divers impuls

Igls suandonts referats curts èn stos pansos scu impuls an connex cun igl label digl martgea d'energiea per Surses e per la politica d'energiea digl avigneir.

Sebastian Bellwald ò musso scu ena regiun muntagnarda ainten en'otra part dalla Svizra vo anturn cun la dumonda d'energiea: igl Goms agl Valleis. Lò ins ò p.ex. cumbino en rampar da lavegnas cun en grond indrez solar. Ed ins offerescha pachets turistics cun integro igl «alpmobil», en auto tgi vo cun electric. Pinavant dattigli ena cuminanza da lavour da spezialists sen basa voluntaria tgi planiseschan e geidan realisar projects innovativs e persistents an connex cun energiea.

Roland Weber, è mastral dad Alvagni. El è er president dalla cumischung d'energiea Val Alvra, la nossa regiun vaschigna tgi porta gio diesch onns igl label «martgea d'energiea». Ed el ò er sustignia

ferm per la naschientscha digl label an Surses. An sies referat ò el tutgia diversas plaias dalla nossa societad da consum an connex cun l'energiea. Ins schurmegia oz tot, angal betg igl carstgang. Chel seia da far neir pi plang, schi ins veglia spargner energiea. Cun neir adegna pi spert sen veia, sen igls binaris, segl plaz da lavour e daptot vigna angal duvro duple energiea. Ed ena consequenza cun spargner seia difficultosa. Ed el pladescha da stgaffair en oter maletg digl carstgang, schi ins veglia contanscher las fegnameiras dad ena midada d'energiea. Ed a madem mument ò el er menziuno l'ava tgi fiss da spargner e tgi chegl savess tgunsch er davantar en problem per igl avigneir.

Davent cun la hipoteca

Walter Kubik è sto commember digl cunsegl da fundaziun «martgea d'energiea» ed è oz commember dalla cumischung digl label. El ò alloura fatg la surdada uffiziala digl label agls mastrals digls 9 cumegn da Surses resp. lur substituts.

La dependenza da purtaders d'energiea seia ena hipoteca per igl avigneir. Ed i vala da neir liber da chella schi spert pussebel. E la fundaziun «martgea d'energiea» surdetta betg angal igl label e siva seigl fitto. Na, ins promov, planisescha e sustigna projects concrets per spargner energiea e per duvvar purtaders d'energiea regenerabls. E per «martgea d'energiea» geigl da sierar la qualitat

digls projects per igl avigneir ed uscheia aver ena funcziun dad exaimpel.

Walter Kubik ò menziuno an connex cun las energieas regenerablas an spezial igl lenn. Cò vei el en grond avigneir, gist ainten regiuns muntagnardas scu Surses u Val Alvra.

Diversas demostraziuns

Per la populaziun eran indrizzos durant igl de da festa per la surdada digl label divers posts tgi duevan visualisar divers adievers dad energiea regenerabla.

Uscheia ins pudeva piglier invista digl indrez solar gist segl tetg aint igl bietg dad offer house sa ed igl center da cumpetenzza per dumondas da biagier ed energiea. Igl ewz offeriva an sia exposiziun divers models per produtgier energiea or da funtangas regenerablas e scu attracziun ena runda cun igl electromobil. Spezialists da construcziun davan cunsegl ed instrucziuns per spargner energiea an connex cun biagier. Gianes Netzer digl cumegn da Savognin mussava l'ovra electrica tgi è cumbinada cun la reit dall'ava dabever.

En referat interessant è sto igl siva-mezde. Nora Herbst, tgi è cunsigliedra an dumondas d'energiea e scu tala stada commembra dalla cumischung d'energiea Surses, ò bilantscho igl consum d'energiea an connex cun la producziun e musso noua tgi igls cumegn ed er igls privats on da metter prioritads per sa migliurar. Da chest referat duple ainten proxima nomra.